

ČETRI NĀKOTNES SCENĀRIJI – RĪGA UN RĪDZINIEKI 2020. GADĀ

DEMOGRĀFIJA/IDEOLOĢIJA¹

Centrālā attīstības ass ir Rīgas iedzīvotāju socio-demogrāfiskā sastāva izmaiņas un dažādu grupu dzīves organizācija, kā arī ar tām saistītās cilvēku idejiskās, morālās, politiskās nostādnēs, komunikācija par tām, pasaules uzskatu izpausmes. Rīga ir visatvērtākā globāliem procesiem, it īpaši cilvēku plūsmām, neizbēgami multikulturāli orientēta. Demogrāfiskie rādītāji, idejas un vērtības ir galvenās attīstības stiegras. Iedzīvotāju skaits palielinās visvairāk un mainās visstraujāk. Lielākā daļa jauno Rīgas iedzīvotāju ieplūst no citām zemēm. Daudzveidīga un daudz slāņaina, pat haotiska un enerģijas pilna lielpilsētas dzīve. Pilsētas apbūvē valda atvērtais kods. Liela uzmanība un plānošana tiek pievērsta ārtelpai un publiskai telpai. Ļoti atvērta un daudzfunkcionāla ir publiskā telpa, kurā noris vai var notikt gandrīz visas ar sociālo kontaktu saistītas darbības – atpūta, izklaide, darbs, iepirkšanās, darījumu kārtošana, pastaiga. Jaunās un vecās teritorijas attīstās tā, lai tām būtu elastīgs pielietojums. Aktīvi tiek veicināti arī skeitborda rampas un laukumi, rotaļlaukumi. Tiek veicināta aktīva publiskās telpas izmantošana ar dažādu ārtelpas aktivitāšu, pasākumu organizēšanu dažādās sezonās. Rīga ir zaļa pilsēta. Papildus parkiem ir apzaļumoti ēku pagalmi un ūdensmalas, veidojot patīkamu vidi ģimenēm ar bērniem un mājdzīvniekiem. Tiek domāts par gājēju ērtāku un drošāku piekļuvi šīm ārtelpām. Rīga ir izpletusies tālu aiz 2007.gada robežām.

Cilvēki meklē visdažādākos veidus sevi izpaust un pilnveidot. Princips „jo vairāk dari, jo foršāks esi”. Latvieši cenšas nosargāt savu nacionālo identitāti. Nespējot ietekmēt globālos procesus, daļa cilvēki pauž savu neapmierinātību caur rasistisku attieksmi, zemu tolerances līmeni un veidojot noslēgtas līdzīgi domājošo grupas, pat rajonus dažādās Rīgas pusēs. Daudzas un dažādas sociālās grupas iemieso savu vēsturi ar ‘atceres vietu/pieminekļu izvietojumu pilsētvidē.

Sociālās un kulturālās daudzveidības dēļ, publiskās rīcībpolitikas un arī liela daļa privātā sektora darbības lēmumi un rīcība tiek saskaņota ar virkni tradīcijām, vērtībām un subkulturām. Otrs lēmumu ietekmētāj faktors ir plaši, analītiski blīvi, taču īsā laikā veikti pētījumi (nereti alternatīvi vienam lēmumam), kuru pamat kodols ir nākotnes izvērsums (scenāriji, alternatīvas); visai niecīga daļa pagātnes procesu iztīrījums. Pētījumus veido un piestāda sociālo grupu lobiji, publiskā administrācija pasūta un veic pētījumus īpašos nolūkos un īpašiem gadījumiem. Kritēriji nākotnes alternatīvu izvēlei kļūst kritiski un par tiem arī notiek būtiskākās diskusijas. Pastiprināta analītiskā darba vērtēšanas funkcija. Lēmumu pieņemšanas ētiskie aspekti ir vienlīdz svarīgi, ja ne svarīgāki par finanšu aspektiem (*ethical viability over financial feasibility*). Tiek veicinātas liberālās mākslas, humanitārās zinātnes, kultūras studijas, starptautiski orientēta apmācība, psiholoģija, Urbānā socioloģija. Rīgā darbojas starptautiski atzīta sociālo un humanitāro disciplīnu augstskola, pulcējot studentus no visdažādākajām pasaules vietām.

---

¹ Daļēji Kopenhāgena un Amsterdama

Rīgā ir izvietota kāda no ES centrālajām iestādēm/centriem. Rīga, iekļaujoties starptautiskā darba dalīšanā, sniedz pakalpojumus starptautiski, piemēram, Turcijā, Baltkrievijā, Ukrainā, Centrālāzijā. Rīgā tādējādi pastāvīgi ierodas un atrodas starptautiskie projektu vadītāji dažādās jomās. Tāpat šeit ierodas uz dzīvi (nebūt ne uz visu gadu) projektu vadītāji vai radošās šķiras pārstāvji, kam nepieciešama liela pilsēta, taču ne megapole ar tās superstresu, mērens klimats, ziemeļnieciska sakārtotība un relatīvs mierīgums.

Starptautiskā iesaistītība un multinacionālais iedzīvotāju sastāvs nozīmē, ka vairums Rīgas iedzīvotāju ir vismaz 2+1 valodas (divas ir pamatlietošanas valodas un trešā regulāra, piem. darba vai izklaides vajadzībām). Vairāk kā trīs valodas lieto vismaz trešdaļa Rīgas iedzīvotāju. Rīgā televīzijas ‘vietējo saturu’ ražo ne tikai krieviski un latviski, bet arī angļiski, arābiski, franču valodā, spāņu valodā un, iespējams, zviedru valodā. Kanāli ir pārsvarā ar tematisku ievirzi (piem., futbols, bioloģija, angļu literatūra) un vairāki ir multilingvāli.

Rīga ir kļuvusi par Latvijas Pilsētu, proti, vismaz 60% no Latvijas valdības/administrācijas darbībām notiek Rīgā. Pastāv speciāla Rīgas ministrija jeb arī starp Rīgas pašvaldību un Latvijas valdību ir īpašas ar likumiem noteiktas sadarbības attiecības. Rīga īsteno gandrīz pilnībā patstāvīgu starptautisko, kultūras, ekonomisko politiku, ko ierobežo savstarpējs līgums ar Nacionālo valdību par X (teiksim 14) punktiem, kas netiek pārkāpti. Vēlēšanas Rīgas pašvaldībā ir tikpat nozīmīgas jeb pat nozīmīgas kā nacionālā parlamenta vēlēšanas. Īpaši Rīgas pārstāvji ir visās nacionālās nozīmes komisijās/komitejās. Rīgas un nacionālā parlamenta pretī stāvēšana ir galvenā pozīcijas/opozīcijas ass.

RESURSI/DEMOGRĀFIJA²

Šī scenārija gadījumā uzsvars attīstībā tiek likts uz dažādu resursu (enerģētisko, telpisko, vides, ģeogrāfisko, klimatisko, transporta u.c.) izmantošanu Rīgas iedzīvotāju dzīves kvalitātes nodrošināšanā, kā centrālo vadmotīvu redzot iedzīvotāju socio-demogrāfiskā profila maiņas. Demogrāfiskie rādītāji un resursu pieejamība, izmantošanas raksturs ir galvenās attīstības stiegras. Tiek uzsvērtas darba vietas, dzīves platība (m²), apbūve, apbūves veids, materiāli, transporta infrastruktūra, mājokļu izvietojums. Patērētā enerģija uz cilvēku/mājsaimniecību, publiskā transporta pakalpojumi. Ir svarīga pilsētvides apzaļumošana un tīrība. Atbildot uz iedzīvotāju skaita un blīvuma pieaugumu, joprojām draudošām būtiskām klimata izmaiņām un atkritumu kalniem, ekoloģiskie apsvērumi ir kļuvuši par centrālajiem gan patērētājiem, gan industrijām. Bezatlikumu tehnoloģijas, jauni un atjaunojami materiāli, atkritumu pārstrādes tehnoloģijas, efektīga uzskaitē un izmantošana (*just in time and amount*) ar informācijas sistēmu palīdzību (piem., elektrība izslēdzas taupības nolūkos, ja kādu laiku nekas telpā nekustas ir norma), transporta optimāla regulācija (informācija par kustības blīvumu un prognozes, kas ļauj izvēlēties satiksmes virzienu, mainīgās joslas un ielu/ceļu virzieni atkarībā no kustības blīvuma, tā taupot enerģiju), jaunu enerģiju taupošu celtniecības materiālu izmantošana.

---

² Izteikti Helsinki

Klimats pasaulē kopumā kļūst arvien siltāks, arī mainīgāks, bet nav notikušas dramatiskas izmaiņas un strauja ūdenslīmeņa celšanās. Mainīgie laika apstākļi un to izraisītās sekas, piemēram, Daugavas regulāra pārplūšana, rosina cilvēkos vēlmi dzīvot tālāk iekšzemē. Tomēr Latvija sava maigā klimata dēļ un relatīvās ekoloģiskās tīrības dēļ ir pievilcīga dzīves vieta citu – sausāka un karstāka klimata zonu valstu iedzīvotājiem. Tie iegādājas dzīves vietas, lielākoties dzīvokļus Rīgā, kur pavadīt kādu gada daļu. Slimību ārstēšana nav problēma. Sarežģījumus vienīgi rada neprognozējamas vīrusu mutācijas un epidēmijas, kas pilsētvidē izplatās īpaši strauji.

Tiek veicinātas dabaszinātnes, matematizētas sociālās zinātnes (ekonomika, vadības zinātne, sociālā psiholoģija, kvantitatīvā socioloģija). Apmācība augstskolās notiek vairākos vecuma viļņos un gandrīz tikpat bieži kā gados jauni, studenti ir arī vidējā vecuma un pat vecāka gadagājuma cilvēki. Mācību programmas, izņemot doktora studiju pēdējos gadu/s pārsvarā ir moduļa tipa. Iespējams, daudzu fakultāšu vietā ir trīs – četras (dabaszinātņu un dzīves zinātņu, humanitāro un sociālo, un pārvaldības fakultātes) ne tikai bakalaura, bet arī maģistra grāds ir ‘varavīksnes’ veidā (nevis viena disciplīna, piemēram, socioloģija, bet vairākas – pilsētu psiholoģija, labklājības politika, utml.)

Cilvēku ģeogrāfiskā migrācija tiek apzināti regulēta, kārtota ar publiskās politikas un ekonomikas instrumentiem. Tiek apzināti veidota publiskā politika attiecībā pret dažādām rīdzinieku sociālām grupām (invalidiem, jaunām māmiņām, bezbērnu ģimenēm utt.). Būtisks darba vietu avots ir ar infrastruktūras veidošanu (celtniecība, plānošana, loģistika, arhitektūra u.c.) saistītas nozares.

Roboti ikdienas dzīvi atvieglo tikai sabiedrības augstākajam slānim. Ļoti plaši tie tiek izmantoti ražošanā, It palielinājies augsti kvalificēto darbinieku īpatsvars kopējā nodarbināto skaitā, kas atspoguļojas arī Rīgas iedzīvotāju struktūrā.

Pilsētas publiskās politikas ideoloģija ir uz dažādu sociālo slāņu un grupu labklājības celšanu vērsta. – visvairāk sociālās inženierijas, cilvēku dzīves, darba, atpūtas un pārvietošanās plānošana. Darbības efektivitātes kritērijs ir precīzi uzstādītu sociālo mērķu sasniegšana ar optimālu resursu izmantošanu Iedzīvotāju skaita pieaugums ir mērens un pārsvarā nāk no pārējās Latvijas.

Pilsētas rajoni attīstīti sabalansēti un Rīgas teritorijā vairs praktiski nav vietas, kuras varētu uzskatīt par degradētām teritorijām. Tās pārveidotas par ekskluzīvām dzīvojamām platībām, ofisu un ražošanas telpām, radošu un izklaides pasākumu norises vietām. Rīgā nav izteiktas etnisko grupu koncentrētas dzīves vietas, tomēr tā ir multinacionāla, ar Eiropiskas izcelsmes iedzīvotāju pārsvaru. Latvieši pilsētā galvenokārt uzturas pa nedēļu, bet brīvdienās dodas uz laukiem. Pilsētas izklaides un atpūtas iespējas pārsvarā izmanto cittautieši, tūristi un ilgā laika viesstrādnieki.

Demogrāfisko izmaiņu dēļ cilvēku dzīvei pagarinoties, ir pārdefinēti dzīves posmi, izstiepjot jaunību līdz 45-50 gadiem, sadalot posmos vai pat pārdefinējot vecumu (līdz 85 gadiem vidēji). Jaunatne ir pieņēmusi globālo kapitālismu, nav īpaši ieinteresēti politikā, ar sakāpinātām gaidām par savas dzīves augšupeju, pozitīvu attieksmi pret uzņēmējdarbību un pat oportūnismu. Vidējā vecumā ģimenes lomas tiek pārdefinētas, mātes un tēva lomas ir viennozīmīgi izvēles jautājums, ģimenes veidojas galvenokārt uz sociālas partnerības, ne radniecības pamata (piem., māte un dēls var un tas pat ir

normāli, ka dzīvo dažādās ģimenēs). Arī ģimenes forma ir izvēles jautājums. Dzīves ilgums un dzimstības samazināšanās 'izstiepj' ģimenes laikā un veicina pāreju no horizontālām (tantes, onkuļi, brālēni) uz vertikālām saitēm (ar vecvecmāmiņu). Tādēļ arī darba vietas un raksturs ir piemērotas ļoti plaša vecuma spektra cilvēku vajadzībām.

RESURSI/TEHNOLOĢIJAS³

Tehnoloģiskās iespējas, jaunu resursu izmantošana un to taupīšana ir svarīgākie attīstības noteicošie faktori. Centrālais uzsvars ekonomikā ir uz IT, enerģētiku, biotehnoloģijām, arī finanšu un pakalpojumu attīstību augsto tehnoloģiju gaismā. Izglītības un pētniecības jomā tiek veicināta zinātņu (*life sciences*), materiālu zinātnes un matemātikas attīstība. Rīga ir plaši pazīstama un augsti attīstīta uz laboratoriju darbības balstīta eksperimentāla pētniecība un dažādi institūti. Rīga funkcionē kāds vadošais ES zinātniski pētnieciskais institūts. Lai gan lielākā daļa zinātniskās sadarbības ir tālsaziņas, Rīga ir stabils un iecienīts zinātnisko semināru un konferenču centrs.

Informācijas apstrāde un saziņa pilnībā integrējušās un cauraudusi visus dzīves slāņus. 95% no mājokļiem ir pilnībā digitalizēti ar sensoriem/integrētās darbības termināļiem. Integrētās informācijas apstrādes/saziņas risinājumi pilnībā caurauž finanšu, militāro, veselības aprūpes, pārvaldes, transporta sistēmas. Infoapstrādes/saziņas risinājumu izšķirošā pazīme ir to drošība un uzticamība. Informācijas apstrādes/saziņas ierīces ir galvenokārt mobilas un nelielas, bez pieslēguma vietām (jo visur ir bezvadu sakars). Konkrētai vietai piesaistīts pieslēgums/termināļi pilda vai nu publiska lietojuma vai specializētas (piem. milzīgu datu masīvu ātras apstrādes/servera) funkcijas. Printeri, kopēšanas iekārtas vai faksa aparāti ir liels retums, ļoti specializētiem nolūkiem (piem., reljefu kopiju veidošana) un arī tad integrēti ar citām infosaziņas ierīcēm/termināļiem. Lielākā daļa informācijas lietošana ir digitāla (tekstuālā, audiovizuālā, arī 3D formātā

Finanšu institūcijas izpilda lielu skaitu funkciju kā 'vienas pieturas aģentūras'- ne tikai personisko finanšu un īpašumu (*assets*) vadības jomās, bet arī informācijas ievākšanas, administratīvo procedūru aizpildīšanas, ikdienas dzīves juridisko, administratīvo, izziņas un konsultatīvo pakalpojumu veikšanas ziņā.

Pilsētas attīstībā netiek uzsvērta grupu identitātes politika. Rīga ir ieinteresēta jaunu zinātnisku prātu piesaistē un gatavo tādus no dažādām pasaules valstīm vietējās mācību iestādēs. Pilsētas publiskās politikas ideoloģija ir samērā konservatīva. Rīga ir visai lielā mērā vērsta 'uz iekšu' tikai selektīvs ārējais marketings un cilvēku piesaiste.

Pilsētas centrā nav vajadzības pārvietoties ar privāto autotransportu, jo pārvietošanās ar sabiedrisko transportu ir ātrāka. Ir speciālas joslas sabiedriskajam transportam; plašāks pieturu tīkls; maršruti iekārtoti tā, lai būtu mazāk pārsēšanās vietu; pārsēšanās punkti ērti un moderni. Transportam ir zemie sliekšņi un elektriskie dzinēji – klusi, ekonomiski un nepiesārņo vidi. Tāpat brīvi pieejami arī alternatīvi pārvietošanās veidi. Veloceliņu tīkls visā pilsētā un iespēja iznomāt velosipēdu paņemot un atstājot

---

³ Lielā mērā Varšava

to jebkurā sev izdevīgā nomas punktā. Rīgas iedzīvotāju skaits ir ap 600 000. Mazinājies Rīgas iedzīvotāju īpatsvars Latvijas iedzīvotāju kopskaitā. Samazinājies aktīvā vecuma iedzīvotāju skaits un pieaudzis pensijas vecumu sasniegušo cilvēku skaits un īpatsvars. Rīga joprojām ir galvenais notikumu centrs Latvijā, bet lielākā Rīgā aktīvo cilvēku daļa dzīvo tās aglomerācijā. Ikdienā praktiski nav vajadzības izbraukt no sava mikrorajona vai piepilsētas daļas. Par iebraukšanu pilsētas vēsturiskajā centrā un Daugavas tiltu šķērsošanu tiek iekasēta samaksa. Daugavas ūdens transports tiek izmantots ne tikai izklaides braucieniem, bet arī kā lietišķais transports, lai šķērsotu upi. Piemēram, maršrutā Andrejsala – Podraga iela.

Apzinoties savu ietekmi uz vidi un pieaugošo pilsētvides piesārņojumu cilvēki atbildīgi izturas pret atkritumu apsaimniekošanas jautājumiem. Visos pilsētas rajonos ir iespēja šķirot atkritumus. Katrā pilsētas daļā izveidoti dabīgi komposti, lielgabarīta un šķiroti atkritumu centri. Lielās izgāztuves Rīgas reģionā nodarbojas ar atkritumu pārstrādi un atjaunojamo enerģijas resursu – biogāzes – ražošanu. Saražotais apjoms pilnībā nodrošina izgāztuvju darbībai nepieciešamo elektroenerģiju. Modernākās ir spējīgas enerģijas pārpalikumu pārdot Rīgas iedzīvotājiem. Ļoti liela uzmanība tiek pievērsta resursu taupīšanai, kontrolei. Svarīgi ir taupības un energoefektivitātes apsvērumi pieņemot jebkuru publiski būtisku lēmumu.

Sociālos un darba procesus caurstrāvo tehnoloģijas, augsti tehnoloģiska cilvēku rīcības kontrole. Darba vietās praktiski nav individuālā lietojuma telpu/kabinētu; atsevišķas telpas ir reprezentācijas vai grupu darba nolūkiem. Ir daudz organizāciju, kurām nav (nav izdevīgi uzturēt) savu telpu – mobilie/virtuālie ofisi; tās izīrē darba telpas uz noteiktām stundām/dienām bibliotēkās, kafejnīcās vai citās publiskās 'iestādēs, kas piedāvā šādu pakalpojumu'. Iespējams, semināru mājas, gan pilsētā, gan ārpus tās, kur pa dienu notiek sanāksmes, bet vakaros pilda citas funkcijas. Bibliotēkas darbojas kā lietišķa darba vietas, informācijas apstrādes un pat izpētes centri, pilda digitāla arhīva klientu apkalpošanas centra funkcijas, ir informācijas parki, ap kuriem veidojas intelektuāli analītiski konsultatīvā darba vienības (firmas, darba grupas).

Kafejnīcas ir multifunkcionālas, jo pa dienu pielāgotas lietišķām darbībām – telpu un aprīkojuma izīrēšana sapulcēm, semināriem, mazām darba tikšanās, arī individuāla darba veicējiem – bibliotēka, datu bāzes pieejas. Savukārt vakaros tās ir daudzfunkcionālas izklaides vietas – mūzika, filmas, internets, hepeningi. Tam pretī ir kluba tipa pus slēgtas kafejnīcas, kas pilda ierobežota sociālā tīklojuma funkciju.

Dzīve Rīgā ir samērā dārga – tiek maksāts par ekoloģiju un enerģiju taupošām tehnoloģijām un materiāliem. Parādu slogs lielai daļai cilvēku rada papildus stresu, jo „nedrīkst atslābt”. Augsti strukturētā dzīve un relatīvs sociālo kontaktu trūkums par lielu problēmu padarījuši garīgās slimības, īpaši šizofrēniju un depresiju. Visai augsts pašnāvību skaits. Izveidojusies jauna atkritēju šķira – kādreiz veiksmīgie. Pēkšņas vīrusu izraisītu epidēmiju uzliesmojums, īpaša uzmanība un procedūras imūnsistēmas kopšanai, alerģijas paveidu izplatīšanās. Pilsētas dzīves (Urbānā) stresa izraisīti garīgās dzīves traucējumi, mikroneirozes, depresijas izplatība, atkarības no ikdienas dzīves antidepresantiem, jaunas, ar pārsvarā informācijas apstrādi saistītas darba slimības. Ar jaunības saglabāšanas darbībām (operācijām, treniņiem, medikamentiem un uzturvielām, bioķīmiskām vielām) saistītas kaites.

Globālā terorisma draudi saglabājas un pilsētas ir apdraudētākās vietas. Pastāvīgas drošības pārbaudes un dažādi kontroles pasākumi ir rīdzinieka ikdiens. Cilvēku personīgās brīvības ierobežojumi sabiedrības drošības vārdā tiek akceptēti, jo cilvēki apzinās potenciālo draudu nopietnību. Cilvēku rīcību identifikācijas iespējās pieļauj izsekot gandrīz visiem un visur 24/7

TEHNOLOĢIJA/ IDEOLOĢIJA

Scenārija (Rīgas attīstības) galvenā ass ir būtiskas izmaiņas tehnoloģiju jomā un to izmantošanā, kas norisinās paralēli un savstarpēji iespaidojoši ar strauju idejisko, pasaules uzskatu, vērtību un principu dažādošanos un transformācijām.

Rīdziniekiem pieejams ļoti plašs pakalpojumu klāsts, kas maksimāli atvieglo ikdienu. Produktu un pakalpojumu tirgi ir tik piesātināti, ka uzņēmumiem iespējams diferencēt sevi tikai piedāvājot kaut ko vairāk. Finanšu institūcijas piedāvā risināt arī savu klientu sadzīves jautājumus (attiecībā uz mājsaimniecībām, pat bērniem). Rīdzinieki ir gatavi atteikties no naudas par labu brīvajam laikam, kas tiek veltīts sev un ģimenei. Cietajām profesijām darba laiks ir elastīgs. Uzņēmumiem cilvēks ir pirmajā vietā un tas attiecināms gan uz darbiniekiem, gan uz klientiem. Tehnoloģiju attīstības līmenis atļauj pilnvērtīgi strādāt neatrodoties pilsētā. Rīga galvenokārt ir vieta, kur socializēties. Cilvēki labprāt strādā no mājām. Darbs un darba laiks ir izplūdis un sajaucies ar visām ikdienas aktivitātēm.

Paralēli reālajai dzīvei lielai daļai Rīdzinieku ir arī otrā – virtuālā dzīve *secondlife.com*. Gan cilvēki, gan uzņēmumi (galvenokārt mārketinga nolūkos) aktīvi darbojas abās. Līdz ar to ikdienā ir grūti nošķirt reālo no virtuālā. Izveidojušies sarežģīti cilvēku attiecību modeļi. Iespēja dzīvot sev vēlamo dzīvi *secondlife.com* pamazām realitātei „atņem” cilvēkus, kuri nav apmierināti ar savu reālo dzīvi.

Veselība kļuvusi par panākumu galveno simbolu un izpausmi. Pilsētas infrastruktūra pilnībā nodrošina iespēju piekopt veselīgu dzīves veidu. Sportojoši cilvēki ir kļuvuši par neatņemamu pilsētas ainavas sastāvdaļu. Attīstīta pasažieru un jahtu osta. Rīdzinieku vidū plaši izplatīta un iecienīta jahtošana un izklaide saistīta ar ūdeņiem.

Sabiedrības struktūra pārsvarā balstīta uz tīklojumiem par tēmām, ne vairs uz lokālām kopienām (kas ir, bet ļoti lielā mazākumā), vai robustām socio-demogrāfiskām iezīmēm. Cilvēku dzīve līdz ar ‘daudzdarbību’ (*multitasking*) izplatību, ir kļuvusi ļoti sarežģīta. Cilvēkiem, no vienas puses, liekas, ka viņi vairāk kontrolē savu dzīvi, taču neizbēgamajos negadījumos vaina tiek likta uz citiem. Jūtot lielāku varu par patēriņa piedāvātāju un darba devēju nozīmē lielāku uzmanību darba pieņemamības faktoriem (patīk/nepatīk). Vienlaikus tie ir arī pašaktualizācijas un cilvēciskās cieņas meklējumi un liels cieņas un pašcieņas deficīts sabiedrībā. Pašaktualizācija rosina lielāku un konkurējošu izrādīšanos, kas maina priekšstatus par to, kas ir privāts un publisks. Cilvēka intīmā dzīve ir sajūtās, nevis darbībās (piem., seksuālās attiecības nav intīmas, pat to demonstrēšana nav kas ļoti nosodāms, toties sajūtas un individuālā pieredze gan ir dziļi privātas). Nestabilā darba statusa dēļ cilvēkiem nepārtraukti jāstrādā nevis uz profesiju vai izglītību, bet uz savu personisko zīmolu/reputāciju gandrīz visos darba līmeņos un jomās (protams, tas nozīmē apmācības kursus personiskā zīmola veidošanā dažādām situācijām). Ar tehnoloģiju palīdzību atpūta un

darbs lielā mērā ir saplūduši un speciāla koncentrēšanās tikai uz vienu vai otru ir raksturīga tikai atsevišķām profesijām vai situācijām.

Mainījusies apmācības sistēma, kas nepieprasa tik biežu personisku klātbūtni (ne no studentiem, ne pasniedzējiem), jo tiek izmantotas digitālo failu iespējas – ierakstītas lekcijas, videogrāmatas ar interaktīviem praktiskajiem uzdevumiem. Lekcijas ir retums un pārsvarā īpašs notikums (īpaša vieslekcija), vairāk rituāls. Pārsvarā tiešais kontakts notiek mazās semināru grupās. Studenti darbus var nodot dažādā formātā – arī videoaudio. Kalendāros ierakstītas tikšanās vaigu vaigā mijas ar attālināto *tutorials* palīdzību (integrētā videotelefonija ar datoru). Liela daļa studentu apmācību aizrit grupu (gan virtuālu, gan reālu) projektos. Pasniedzēji tikai izņēmuma gadījumos *raksta* grāmatas vai rakstus; zinātniskā darbībā publikāciju sarakstā ir arī filmētas uzstāšanās vai piedalīšanās diskusijās. Iespējami augstskolu konsorcijs, kur pasniedzējs ‘pieder’ vairākām augstskolām vai, iespējams, arī kādai citai intelektuālā/apmācības iestādei – piemēram PPP iestādei. Kā izņēmums ir pasniedzējs, ka neveic pielietojami konsultatīvu darbu. Augstskolas ir obligāti dalībnieki lielo publisko projektu īstenošanā/pārraudzīšanā/izvērtēšanā.

Ideoloģiskās cīņas, sadursmes tiek izcīnītas ar tehnoloģisko jauninājumu vai cilvēku sasniegšanas palīdzību. Liels skaits publisko debašu norisinās par jautājumiem, kas saistīti ar tehnoloģiju izmantošanu. Iedzīvotāju migrācija pamatā norisinās noteiktās stratēģijās, lielākoties zinātnieki, administratoru un intelektuālā darba veicēju profesijās. Migrācijas plūsma tiek plānota un netieši, tomēr visai stingri regulēta.

Politiskajā komunikācijā dominē ar interneta/mobilo tehnoloģiju izmantošanu veidotas virtuālas vienas lietas kopienas, kas strauji mainās. Izglītības standartu atmiršanai līdzdalībai politikajā debatē nozīmē, ka politikā komunikācija praktiski sakrīt ar popkultūras marketinga komunikāciju, un politiskie zīmoli (jautājumi, organizācijas, stratēģijas, rīcībprogrammas) sacenšas ar komerciālo komunikāciju pilnībā un visās nozīmēs. Individuālie un mazo grupu ‘tīkla ziņu’ veidotāji (visos arī vizuālās reportāžas un politisko diskusiju organizēšanas ziņā) ir fundamentāli mainījuši nosacīti ‘lielo mēdiju’ vietu un ietekmi, padarot to marginālu, uz nišām vērstu. Kā sabiedrībai nozīmīgi tiek piedāvāti jebkuri jautājumi radot visdažādākos virtuālos sarežģījumus un konfrontācijas. Sabiedrības fragmentēšanās rezultātā spēcīgi nostiprinājusies anarhisma ideoloģija. Sabiedrības locekļi tikpat ātri nopozicionējas cik aizmirst aizvien jaunas uzpeldošas ‘ziņas’ un ‘problēmas’. Kritika un skepse un sociālās dzīves standarts un tai ir piešķirta augsta vērtība (nevis *klientam vienmēr ir taisnība, bet ‘mums patīk, ka tu kritizē mūs’*) Vienlaicīgi ar dažādu sociālo jautājumu aktualizēšanu, tiek rosināta arī plaša interese par sabiedrības procesiem un ‘teorijām’ – kuras ir nomainījušas popularitātes ziņā menedžmenta teorijas. Pilsoniskā identitāte ir patērētāja identitāte – ‘es balsoju ar savu patēriņu’. Cilvēki kļuvuši liberālāki un zinošāki, kosmopolitiskāki, taču gatavi aktīvi pozicionēties ar savu patēriņu un viedokli. Galvenās ideoloģiskās diskusijas no pagātnes/vēstures perspektīvas (kā notika tas, attīstījās tas, ko pašreiz pārdzīvojam) uz nākotne perspektīvu. Parādību un procesu nozīme un jēga ir tajā, ko tās nesīs, nevis tajā, kas ir bijuši to izraisītāji. Vēsture masu redzējumā ir palikusi fikciju, dažādu scenāriju un versiju apkopojums.

Turīgais iedzīvotāju slānis dod priekšroku mājokļiem ar nulles ietekmi uz vidi – visa nepieciešamā enerģija tiek iegūta no atjaunojamiem resursiem un sadzīves blakusprodukti tiek pārstrādāti un atkal izmantoti. Sociālekonomiskā nevienlīdzība ir

tikai pastiprinājusies, jo to balsta digitālās kompetences nevienmērīga izplatība (māk vai ir pieeja pret nemāk/nav pieejas) un mediju ģenerētā popularitātes/masas komercializācija (popularitāte kā *rent-seeking behaviour*). Cilvēki savu ideoloģiju komunicē, izvēloties attiecīgo zīmolu preces, pakalpojumus. Turīgajai Latviskajai rīdzinieku daļai ir būtiski iegādāties Latvijā audzētu pārtiku un bioloģiskos produktus. Tas ir viens no retajiem veidiem, kā uzsvērt savu nacionālo piederību un pretoties visu vienādojošajiem globalizācijas procesiem.

Globalizācijas procesu ietekmē Latvija ir vienkārši teritorijas apzīmējums, savukārt Rīga, nevis reģionāls centrs, bet jauna pasaules pilsētu tīkla daļa, kurās uz senāku arhitektūras un kultūras tradīciju fona tiek aktīvi eksperimentēts ar idejām un tehnoloģijām. Rīgā tiek radītas plaši izmantojamas dažādu jomu tehnoloģijas, kas pazīstamas visā pasaulē, bet vienlaicīgi izraisa asus un karstus strīdus par to ieviešanas sociālajām un morālajām sekām.

SCENĀRIJU IZVĒRTĒJUMS

Četri Rīgas scenāriji tika nodoti izvērtēšanai dažādu jomu ekspertiem (ekspertu sarakstu skat. pielikumā) ar lūgumu noteikt katra scenārija ticamību, vēlamību, kā arī novērtēt iespējamo nākotnes izmaiņu ietekmi uz Rīgas attīstību. Vērtējumi tika veikti 10 punktu skalā no vismazākā (1) līdz vislielākajam (10).

SCENĀRIJU TICAMĪBA

Scenārijs	Punktu skaits
Resursi/ demogrāfija	6,6
Ideoloģija/ tehnoloģija	5,2
Resursi/ tehnoloģija	5,1
Ideoloģija/ demogrāfija	4

Kā redzams, visticamākais, pie tam kā ļoti iespējams ir resursu demogrāfijas scenārijs, vismazākais vērtējums, kas gan arī ir reizē visai reālistisks tika atzīts ideoloģijas/demogrāfijas scenārijs.

Vislielākās domstarpības vērtējumos bija saistībā ar scenāriju resursi/tehnoloģijas, bet vismazākās – novērtējot prioritāro resursi/demogrāfija scenāriju. Atsevišķi analizējot dimensijas, jāsaaka, ka vislielākās domstarpības izraisa tieši tehnoloģijas nozīme.

SCENĀRIJU VĒLAMĪBA RĪGAS ATTĪSTĪBAI

Scenārijs	Punktu skaits
Resursi/demogrāfija	6,9
Resursi/tehnoloģija	6,1
Ideoloģija/ demogrāfija	5,2
Ideoloģija/ tehnoloģija	4,3

Arī kā visvēlamākais Rīgas attīstībai noteikts resursu/demogrāfijas scenārijs (kā ļoti vēlam), bet kā visnevēlamākais – ideoloģijas/tehnoloģijas scenārijs. Kopā scenāriju vēlamība ir pat nedaudz augstāka nekā to ticamība, taču būtiski tomēr neatšķiras.

Jāsaka gan, ka ideoloģijas/tehnoloģijas scenārijs, kas tiek uzskatīts par samērā ticamu, tomēr ir vismazāk vēlamais Rīgas attīstībai, savukārt resursu tehnoloģiju kombinācija ir vairāk vēlama nekā ticama.

Apvienojot abas skalas, jāsecina, ka ekspertuprāt, par ar tehnoloģiju saistītiem scenārijiem pastāv vislielākās domstarpības, par resursu dimensijas scenārijiem – vislielākā vienprātība.

Veicot atsevišķo dimensiju svēršanu vislielākais svars no ticamības viedokļa tiek piešķirts resursiem, tad tehnoloģijai, tad demogrāfijai un tad ideoloģijai. Savukārt no vēlamības viedokļa resursi, demogrāfija, tehnoloģija un ideoloģijai.

Resursiem kā dimensijai piemīt vislielākā ticamība un vēlamība, ideoloģijai – vismazākā, taču ne pilnīgi skaidri un viennozīmīgi.

Kā redzams gan tālāk, ar šo ainu zināmā pretrunā nostājas ekspertu veiktais vērtējums par dažādu nākotnes izmaiņu ietekmi uz Rīgas attīstību, kur nozīmīgas kļūst arī ideoloģiskās izmaiņas, jo sabiedrības vērtību sistēmas izmaiņām paredz otru pēc būtiskuma ietekmi pēc iedzīvotāju skaita pieauguma. Lūk, saraksts ar visnozīmīgākajiem Rīgas attīstības ietekmes faktoriem.

Izmaiņas	Vidējais punktu sk.
Iedzīvotāju skaita liels pieaugums (vismaz par 30%)	8,77
Sabiedrības vērtību sistēmas maiņa	7,66
Migrācija no citām valstīm uz Rīgu	7,55
Tehnoloģisko jauninājumu ietekme uz sabiedriskā sektora darbību	7,50
Sabiedrības fragmentācija	7,33
Nacionāla sastāva izmaiņas	7,00
Migrācija no pārējās Latvijas uz Rīgu	6,77
Tehnoloģisko jauninājumu ietekme uz cilvēku privāto dzīvi un sadzīvi	6,55
Jaunrades (radošuma) veicināšana biznesā	6,44
Rīgas īpatsvars Latvijas kopējā ekonomikā	5,88
Būtiskas izmaiņas finanšu sistēmas struktūra un organizācijā	5,66
Pilnība datorizēta sadzīve	5,60
Kopdzīves formu izmaiņas	5,60

Kā redzams lielāko ietekmi eksperti saista ar demogrāfiskiem procesiem – iedzīvotāju skaits, kustība un sastāvs un sociāliem procesiem, atstājot tehnoloģiju trešajā vietā. Kā citi faktori, kas varētu ietekmēt Rīgas attīstību tika minēti...

Ekoloģiskais faktors un cilvēku atbildība par vidi, vides piesārņojums, stagnācija enerģijas resursu izmaiņās, lielo kultūras celtnu eksistence un kultūras attīstība, vairāku Rīgas rajonu reģenerācija (ostmala, Maskavas priekšpilsēta, Bolderāja), bezvīzu režīms ar NVS valstīm t.s. Krievijas un tūrisma pieaugums, nekustama īpašuma cenu pieaugums, industriālā sektora lomas palielināšanās/ mazināšanās (piem., Rīgas osta)

Rīgas piedalīšanās starptautiskajā darba dalīšanā, globālā terorisma draudi, vecuma struktūras izmaiņas.

Komentējot katru scenāriju atsevišķi, „**Ideoloģija/demogrāfija**” ekspertiem liekas:

- visutopiskākais scenārijs. Lai tādu realizētu, būtu jānogaida, lai nomirst vismaz 2 paaudzes un bērnus šiem vecākiem audzina jebkas, tikai ne viņu vecāki – patreizējie Rīgas un Latvijas iedzīvotāji. Jāpiekrīt, ka Rīga kļuvusi par Lielrīgu un tās robežas beidzas, kurs sākas Cēsu rajons, utt. Rīga kļūs aizvien stresaināka, nepanesamāka un visi, kuriem būs zināms izglītības līmenis, lai ar savu intelektu pelnītu, Rīgā nedzīvos.
- Kopumā ļoti interesanti, bet maz ticams, ka Latvijas televīzija veiks pārraides arabiski, franču valodā utml. Pozitīvs moments - par 2+1 valodu zinašanu un izmantošanu.
- Demogrāfiskie rādītāji, idejas un vērtības ir galvenās attīstības sviras. Rīga ir atvērtā globāliem procesiem.
- Var jau būt, ka kopdzīves formas virzās uz ģimenes saišu izzušanu, bet man tas liekas nepieņemami.
- Kas pieļauj šādu imigrācijas vilni no politiskā viedokļa? No kurienes nāk imigranti – rietumi vs. austrumi, kas atkarīgs no ekonomiskā stāvokļa.
- Ir jāveicina Rīgas kā reģiona centra izvedī, piesaistot sēdekļus pasaulē atpazīstamām izglītības, pētniecības, biznesa, politiskajām, mākslas un kultūras institūcijām.
- Ja ignorējam latviskumu, tad šis kosmopolītiskais Baltijas Bābeles variants ir ļoti reāls, kas pilsētu paceltu pat virs Baltijas reģiona nozīmes. Tomēr diezin vai tas gūs nedalītu tautas un politiķu atbalstu, kaut arī no biznesa viedokļa tas būtu ļoti saistošs.
- Rīga nebūs „zaļa”, publisko telpu apbūvēs, kas samazina atvērtības sajūtu un rada spriedzi pārvietojoties. Migranti būs no pārsvarā Krievijas, jo „atvērs” brīvu ieeļošanu un tiesības brīvi strādāt. Būs kāda no ES centrālajām iestādēm, piekrītu arī 2+1 valodas, 60% no Latvijas un tas, ka Rīga būs = ar Rīgas rajonu.

„**Ideoloģijas/tehnoloģiju**” scenārijs tiek vērtēts:

- Nedaudz par futūristisku Rīgai 2020. gadā.
- Visticamākais scenārijs, jo tehnoloģijas tiešam attīstās ļoti ātri
- Cilvēki kļūs arvien tehnoloģiju atkarīgi. Jaunā paaudze nenasīs un nerakstīs ar roku pēc 10 gadiem. Izteikta marginalizācija, balstoties uz sociālās klases un izglītības pamata.
- Šis scenārijs satur daudz pozitīvu ideju, kuras ir minētas vērtējot citus scenārijus.
- Jāmazina psiholoģiskie riski, lai scenārijs būtu ilgtspējīgs
- Visai reāls variants, taču kaut kad tālāka laikposmā, jo pārāk liels uzsvars uz virtuālo realitāti. Darbs no mājām gan attīstīsies visai strauji un tiks akceptēts kā nepieciešams un labs risinājums daudzos gadījumos.

„Resursi/demogrāfija” liekas:

- Kopumā diezgan ticams scenārijs.
- Infrastruktūras plānošana ir visai utopiska tieši korupcijas faktora dēļ. Reāla sadaļa par izglītības sistēmu. Dzīves ilgums tuvākajā laikā nepalielināsies, jo vēl 10 gadus būs vērojama strādājošo „izdeģšana” un narkomānijas pieaugums.
- Grūti ticēt, ka Rīgā nebūs degradētu teritoriju. Padomju laikā būvētās paneļu mājas, piemēram, Ķengaragā, ap 2020. gadu sāks aktīvi sabrukt. Savukārt, to iedzīvotāji, pārsvarā kādreizējie imigranti un to pēcteči, varētu būt mazāk adaptīvi dzīves pārmaiņām
- (+) par apmācību augstskolās, moduļa tipa studijas utt.
- (+) Finanšu institūciju funkcijas, transporta plūsmu optimizācija, atkritumu pārstrāde.
- Tas, ka izaugsme iespējama tikai uz vietējo resursu bāzes – ļoti riskants scenārijs, kas var radīt atpalikuša reģiona draudus. Nevar nodrošināt atbilstošu dzīves kvalitāti.
- Vēlams risinājums mazai valstij un ekoloģijai. Tomēr mūsu patreizējais ekonomiskais stāvoklis un domāšana to neļaus īstenot ātrāk kā pēc 3-4 desmitgadēm.
- Iedzīvotāju skaits pieaugs taču blīvums izpaudīsies tikai pārvietojoties, jo veidosies dzīvesvietu klasteri ar vēlmi dzīvot un strādāt vienā vietā (rajonā) lai samazinātu pārvietošanos. Jaunības paildzināšanās līdz 45 gadiem- OK , taču universāla visiem scenārijiem, līdzīgi ir ar ekoloģiju, bezvadu tehnoloģijām. Rīgas rajoni neattīstīsies vienmērīgi: būs attīstības rajoni- Mežaparks, tuvā Pārdaugava, Skanstes iela, Rumbula, Andrejosta, Lucavsala. Citur rajonos iespējama degradācija.

„Resursi/tehnoloģija” tiek vērtēts kā:

- Ļoti reāls scenārijs.
- Scenārijs iespējams, bet, manuprāt, ne ātrāk par 2030. gadu.
- „Pilsētas centrā nav vajadzības pārvietoties ar privāto autotransportu, jo pārvietošanās ar sabiedrisko transportu ir ātrāka.” Ļoti līdzīgi jau patreizējai situācijai.
- Varētu papildināt ar IT ietekmi uz transporta plūsmām. Virtuālās darba vietas, darbs un mācības mājās, samazinās nepieciešamību pārvietoties, tātad atslogos pilsētas transportu. Pie nosacījuma, ka Rīgā veidosies lokālie centri, tiks integrētas dažādas pašreiz vāji savienotas datu bāzes VID, muita, iedzīvotāju uzskaitē, īpašuma, ķīlu u.c. reģistri. Pārāk futuristisks, lai to iedomātos ātrāk par 40-70 gadiem. Nekādi nevaru iedomāties to kā variantu Varšavai.
- Zinātne (inženierozaru) neprogresēs LV jo maza zinātnieku bāze konkurencei, lokālais tirgus to nevar nofinansēt, budžets to nevarēs atļauties. Veloceliņi nīkuļos, jo slinkums un automašīnas ir ērtāk. Algas Rīgā pieaugs tik ļoti, ka tas tomēr 2020. gadā palielinās iedzīvotāju skaitu līdz 900 000 . Būs sabūvēts pietiekoši daudz ērtu līgždu, kurās būs „viegli” iemīnāties (sk. Motīvus).

Potenciāli šim scenārijam ir vislielākā nākotne, ja vien aprakstošais teksts būtu mazliet ar citām idejām papildīts.

Vairāki eksperti atzīmē, ka scenārijos nav iezīmēta Rīgas ekonomikas struktūra 2020.gadā⁴

Kopumā novērtējot svarīgāko Rīgas attīstības dimensiju iztirzājumu, var secināt, ka **vislielākā vienprātība, nozīmība un ticamība tiek piešķirta demogrāfiskajiem procesiem – migrācija, Rīgas iedzīvotāju skaita un sastāva izmaiņas, arī saistītās sociālās izmaiņas.** Ideoloģijas jomā tiek izteikts vērtējums, ka **nozīmīgas būs sabiedrības vērtību izmaiņas, un to saikne ar nacionālās identitātes jautājumiem.** Tehnoloģiskā attīstība tiek vērtēta visai pretrunīgi. No vienas puses, eksperti ir piesardzīgi un daži uzskata, ka scenārijos iezīmētās tendences ir pārāk utopiskas 2020.gadam⁵, taču tikpat daudz ir arī vērtējumu, ka patiesi tehnoloģijas attīstību izraisītās izmaiņas ir visai iespējamās. Vēl vairāk, tieši par tehnoloģiskās attīstības virzieniem – transporta optimizēšana, darba struktūru - ir diezgan daudz komentāru. Ļoti intensīvi ekspertu vērtējumos ir komentēts ideoloģijas/demogrāfijas scenārijs, lai arī tas netiek izcelts, ne kā pats vēlamākais, ne arī ticamākais. Iespējams, šis scenārijs ekspertiem ir licies pats interesantākais no visiem četriem.

---

⁴ Scenāriji tika jau sākotnēji pasniegti kā sociālās dzīves scenāriji, apzināti atturoties to ekonomikas struktūras prognozēšanas. Vienlaikus jāatzīmē, ka šī vajadzība noteikt saikni ar ekonomiku ir vērā ņemama un turpmāk īstenojama.

⁵ Te gan jāsaprot, ka nospiedošais vairums no scenārijos iekļautā no tehnoloģiju jomas tiek visai autoritatīvi prognozēts pasaules tendenču kontekstā, un ka tehnoloģiskās izmaiņas patiesībā pēdējo 15 gadu laikā patiesi ir bijušas pašas straujākās. Tas, iespējams, nozīmē, ka eksperti skeptiski vērtē šo izmaiņu notikšanas iespējas tieši Rīgā.